

Демидась С.Р.
методист навчально-методичного центру
психологічної служби і соціальної роботи ТОКІППО

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

*Головним скарбом життя є не землі,
що ти завоював, не багатства, що у тебе в скринях.*

*Головним скарбом життя є здоров'я, і щоб
його зберегти потрібно багато що знати.*

Авіцена

У сучасному суспільстві здоров'я особистості визначається як найвища людська цінність. Нестабільні умови життя: соціально-економічні, екологічні, військово-політичні та інформаційні, стають причиною сприйняття сучасного існування як стресового і є основою для погіршення якості життя людини, розладів здоров'я, зростання страху перед майбутнім.

Саме тому важливим є навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я, бо воно залежить, насамперед, від дбайливого ставлення до власного організму, здорового способу життя, правильного харчування тощо. Сьогодні – це одна з важливих проблем сучасного освітнього закладу.

Стає цілком очевидно, що сучасна система освіти потребує переосмислення освітнього процесу та зміни ставлення до здоров'я кожної окремої особистості.

Тому у цьому процесі важливим є визначення основних шляхів поліпшення стану здоров'я учнів, розробка програм, які складуть цілісну систему організації педагогічних технологій, зокрема й здоров'язберігаючих, що сприятимуть створенню сприятливих умов для всебічного розвитку особистості та свідомого розуміння нею цінності власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Зауважимо, що в основу здоров'язберігаючого освітнього процесу покладено компетентнісний підхід як системоутворюючий фактор розвитку особистісних якостей учнів та формування позитивного ставлення до здоров'я людини.

Так, знання, уміння, навички, здібності, цінності, спосіб діяльності, все те, що сприяє особистому успіху, покращує якість освітнього процесу і розкриває поняття «компетентність». Саме валеологічне супроводження освітнього процесу сприяє формуванню і розвитку декількох категорій компетентності: соціальній компетентності, життєтворчій компетентності, інформаційній компетентності, здоров'язберігаючій компетентності [4].

Здоров'язберігаюча компетентність – це комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, які спрямовані на збереження й укріплення здоров'я – свого та оточуючих, на уроках та в позаурочній діяльності. Формувати цю компетентність допомагає емоційний комфорт на уроці та ін.[3].

Глибокий аналіз чинників формування здоров'язбережувального освітнього середовища в освітньому закладі, аналізуючи класифікації існуючих здоров'язберігаючих технологій, здійснив О. Ващенко [2], він виокремив наступні типи:

здоров'язберігаючі – технології, що створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в закладі освіти та ті, що вирішують завдання раціональної організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей та гігієнічних норм), відповідність навчального та фізичного навантажень можливостям дитини;

оздоровчі – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я учнів, підвищення потенціалу (ресурсів) здоров'я: фізична підготовка, загартування, гімнастика;

технології навчання здоров'ю – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів тощо), профілактика травматизму та зловживання психоактивними речовинами, статеve виховання.

Таким чином, завдяки включенню відповідних тем до предметів загального навчального циклу, введенню до варіативної частини навчального плану нових предметів, організації факультативного навчання ці технології зможуть бути реалізовані в освітньому закладі.

Загалом здоров'язберігаючі освітні технології поділяються на три групи:

1. *організаційно-педагогічні* (визначають структуру освітнього процесу, яка сприяє запобіганню станів перевтомлення, гіподинамії тощо);

2. *психолого-педагогічні* (пов'язані з безпосередньою роботою учителя на уроці);

3. *навчально-виховні* (це програми з формування культури здоров'я, навчання навичок здорового способу життя, профілактики шкідливих звичок, захворювань, позакласні заходи, робота з батьками).

Варто зазначити, що основна роль у здоров'язберігаючій діяльності будь-якого освітнього закладу відводиться грамотній організації освітнього процесу та виховній роботі. Кожен педагогічний працівник повинен працювати за моделлю здоров'язберігаючого середовища з використанням сучасних педтехнологій шляхом оптимізації і гуманізації навчального процесу, які можливі через:

– інтерактивне навчання; створення фізичного, фізіологічного, психічного комфорту для учнів;

– настанови вчительського колективу на створення відносин «учитель-учень» за формулою «суб'єкт-суб'єкт»;

– забезпечення позитивної мотивації навчання шляхом створення можливості успіху для кожного учня.

Проте, необхідно пам'ятати, що найбільш значимими компонентами у здоров'язберігаючій діяльності є:

– створення комфортних умов навчання (розклад уроків, перерв, режимні моменти);

– використання оздоровчих методик, які регулюють рухову активність, прийомів реабілітації розумової та фізичної працездатності.

Отже, використання здоров'язберігаючих технологій в системі освіти передбачає сформованість у зростаючої особистості вміння цінувати себе як носія фізичних, духовних та соціальних сил. Воно є важливою умовою формування в учнівської молоді активної життєвої позиції.

Враховуючи вищенаведе, можна констатувати, що знання, володіння і застосування здоров'язберігаючих технологій є важливою складовою професійної компетентності сучасного педагогічного працівника.

Література

1. Бойченко Т. Батькам про валеологію / Т. Бойченко, Н. Колотій, А. Царенко, Ю. Жеребецький та ін. К., 2000. 152 с.
2. Ващенко О. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі / О. Ващенко, С. Свириденко. *Здоров'я та фізична культура*. 2006. №8. С.1–66.
3. Гримблат С.О. Здоровьесберегающие технологии в подготовке специалистов: учебно-методическое пособие / С.О. Гримблат, В.П. Зайцев, С.И. Крамской. Харьков: Коллегиум, 2005. 184 с.
4. Денисенко Н. Формування здорового способу життя учнів шкіл-інтернатів: теоретичний аспект / Н.Денисенко. *Дефектологія*. 2008. № 1. С.22–259.
5. Кириленко С.В. Розвиток педагогічних технологій формування культури здоров'я старшокласників. *Рідна школа*. 2003. №11 (886). С. 50–55.
6. Лозинський В. Техніки збереження здоров'я. К.: Главник, 2008. 160 с.
7. Свириденко С. Формування навичок здорового способу життя / С. Свириденко, О. Ващенко. *Початкова освіта*. 2007. №16. С. 12–15.

УДК 378.046

Джурило А.П.

кандидат педагогічних наук
старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки
Інституту педагогіки НАПН України
dzhurylo.ap@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА НА ЯКІСТЬ ОСВІТНІХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Професійний розвиток педагога з метою вдосконалення якості освітньої діяльності – тема, що залишається незмінно актуальною в наукових колах. Орієнтири професійно-педагогічного розвитку тісно пов'язані з загальносвітовими та вітчизняними тенденціями змін у сфері освіти, її інноваційністю, в тому числі з появою нових підходів щодо оцінювання якості освіти і можливостей використання результатів цього оцінювання. Шкільні системи у всьому світі визнають, що якість викладання є найважливішим чинником у школі, що впливає на результати навчальних досягнень учнів, хоча і не єдиним.